

IWONA BIEŃ-WĘGŁOWSKA
Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II
iwegłowska@kul.pl
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8575-8085>

EGZEKOWANIE OBOWIĄZKU ZAKRYWANIA UST I NOSA
W ZWIĄZKU Z PRZECIWDZIAŁANIEM EPIDEMII KORONAWIRUSA
NA PODSTAWIE PRZEPISÓW KODEKSU WYKROCZEŃ

ENFORCEMENT OF THE OBLIGATION TO COVER THE MOUTH AND NOSE
IN CONNECTION WITH COUNTERACTING THE CORONAVIRUS EPIDEMIC
UNDER THE PROVISIONS OF THE CODE OF PETTY OFFENSES

Abstract. The Sars-CoV-2 virus epidemic and the related threats have prompted considerations on the criminal liability of a person who does not comply with epidemic restrictions, in particular the order to cover the mouth and nose in public spaces. Bearing in mind the special importance of the law of petty offenses in terms of the protection of public health, as well as the protection of order and peace in public places. The article deals with the issue of enforcing the order to cover the mouth and nose in public places and conducting proceedings in this matter in cases of petty offences when adopting the legal classification of an act: art. 54 of the Code of Petty Offences and art. 116 of the Code of Petty Offences. The purpose of this article is to analyze whether the general order to cover the mouth and nose was established by the competent authority, in a proper manner and scope and in accordance with the statutory authorization, and whether it could be enforced from the outset pursuant to the provisions of art. 54 of the Code of Petty Offences and art. 116 of the Code of Petty Offences, as well as the current legal status in this regard.

Keywords: COVID-19; public health; article 54 of the Code of Petty Offences; art 116 of the Code of Petty Offences; the act on preventing and combating infections and human infectious diseases.

WSTĘP

Władze państwowe w celu efektywnego zwalczania epidemii koronawirusa musiały podjąć szereg działań wyjątkowych, które polegały na maksymalnym wykorzystaniu istniejących procedur oraz ochronie systemu zdrowia przed jego załamaniem. W tej sytuacji polski ustawodawca wprowadził wiele restrykcji prowadzących do ograniczenia praw i wolności gwarantowanych konstytucyjnie, np.: ograniczenia w swobodzie przemieszczania się osób, zakaz organizowania widowisk i innych zgromadzeń ludności, ograniczenia w korzystaniu z wolności religii, czasowe ograniczenie funkcjonowania określonych instytucji lub zakładów pracy. Jednak ograniczeniem najbardziej powszechnym stał się obowiązek zakrywania ust i nosa w przestrzeni publicznej. Stosowanie się do tego nakazu wymagane było nie tylko od osób z objawami zakażenia lub podejrzanych o zakażenie, ale także od osób zdrowych.

Restrykcje epidemiczne wprowadzone zostały na podstawie przepisów aktów o randze podustawowej wydawanych w związku ze stanem zagrożenia epidemicznego, a następnie ogłoszonym stanem epidemii. Na podstawie art. 46 ustawy z dnia 5 grudnia 2008 r. o zapobieganiu i zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi¹ Minister Zdrowia dnia 13 marca 2020 r. wydał rozporządzenie w sprawie wprowadzenia na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej stanu zagrożenia epidemicznego², a następnie w dniu 20 marca wydał kolejne rozporządzenie w sprawie ogłoszenia na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej stanu epidemii³. Oba rodzaje okoliczności zostały zdefiniowane w przepisach ustawy, zgodnie z którymi stan zagrożenia epidemicznego należy rozumieć jako sytuację prawną wprowadzoną na danym obszarze w związku z ryzykiem wystąpienia epidemii w celu podjęcia określonych w ustawie działań zapobiegawczych⁴, natomiast stan epidemii oznacza sytuację prawną wprowadzoną na danym obszarze w związku z wystąpieniem epidemii w celu podjęcia określonych w ustawie działań przeciwepidemicznych i zapobiegawczych dla zminimalizowania skutków epidemii⁵.

Nieprzestrzeganie ograniczeń, nakazów i zakazów, zawartych w wydanych przez Ministra Zdrowia rozporządzeniach wprowadzających stan zagrożenia epidemicznego oraz stan epidemii, zagrożone zostało odpowiednią sankcją.

¹ Dz. U. 2019, poz. 1239, tj. ze zm. [dalej: ustawa o zapobieganiu i zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi].

² Dz.U. 2020, poz. 433.

³ Dz.U. 2020, poz. 491.

⁴ Art. 3 pkt 22 ustawy o zapobieganiu i zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi.

⁵ Tamże, art. 2 pkt 22.

Sposobem egzekwowania obostrzeń epidemicznych, w tym nakazu zakrywania ust i nosa, na gruncie prawa wykroczeń było prowadzenie postępowań przy przyjęciu kwalifikacji prawnej czynu z art. 54 k.w.⁶ albo art. 116 § 1 k.w. Celem artykułu jest analiza czy powszechny nakaz zakrywania ust i nosa został ustanowiony przez właściwy organ, we właściwym trybie i odpowiednim zakresie oraz zgodnie z upoważnieniem ustawowym i czy od początku mógł być egzekwowany w oparciu o przepisy art. 54 k.w. i art. 116 k.w., a także jak kształtuje się aktualny stan prawny w tym zakresie.

1. USTANOWIENIE NAKAZU ZAKRYWANIA UST I NOSA W ZWIĄZKU Z WYSTĄPIENIEM STANU EPIDEMII

Jedną z głównych metod zapobiegania i ograniczania transmisji wirusa Sars-CoV-2 jest przecięcie drogi jego szerzenia przez m.in. utrzymanie dystansu społecznego, higienę rąk, noszenie maseczek⁷. Dlatego w celu skutecznego zwalczania epidemii koronawirusa i w oparciu o aktualną wiedzę medyczną (naukową) od 16 kwietnia 2020 r. na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej wprowadzono nakaz zakrywania ust i nosa w miejscach publicznych. Nakaz ten zaczął obowiązywać na podstawie przepisów rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 10 kwietnia 2020 r. w sprawie ustanowienia określonych ograniczeń, nakazów i zakazów w związku z wystąpieniem stanu epidemii⁸. Rozporządzenie Rady Ministrów zostało wydane na podstawie delegacji ustawowej zawartej w ustawie o zapobieganiu i zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi⁹. Z informacji zamieszczonych na stronie internetowej rządu wynikało,

⁶ Ustawa z dnia 20 maja 1971 r. – Kodeks wykroczeń, tj. Dz. U. 2021, poz. 281, ze zm. [dalej: k.w.]. Egzekwowanie restrykcji epidemicznych na gruncie prawa wykroczeń uzasadnione jest tym, że przepisy prawa karnego *sensu largo* chronią określony system wartości preferowanych przez społeczeństwo, jak: życie, zdrowie, wolność, porządek społeczny ustanawiając określony zbiór zachowań zakazanych i nakazanych. Celem zapewnienia przymuszenia do posłuszeństwa lub ukarania za popełnienie czynu zabronionego przepisy te dysponują dolegliwymi instrumentami m.in. oddziaływania materialnego (np. grzywna), czy psychicznego (np. ograniczenie swobody zachowania się, zakaz pobytu w określonych miejscach). Zob. P. WILIŃSKI, *Rozdział I*, [w:] *Polski proces karny*, red. P. Wiliński, Warszawa: Wolters Kluwer 2020, s. 25-26.

⁷ Zob. J. DUSZYŃSKI, A. AFELT, A. OCHAB-MARCINEK, R. OWCUK, K. PYRĆ, M. ROSIŃSKA, A. RYCHARD, T. SMIATACZ, *Zrozumieć COVID-19. Opracowanie zespołu ds. COVID-19 przy Prezescie Polskiej Akademii Nauk*, Polska Akademia Nauk 2020, s. 19, https://informacje.pan.pl/images/2020/opracowanie-covid19-14-09-2020/ZrozumiecCovid19_opracowanie_PAN.pdf [dostęp: 3.08.2021].

⁸ Dz. U. 2020, poz. 658 ze zm. [dalej: rozporządzenie R. M. z dnia 10 kwietnia 2020 r.]

⁹ Art. 46a i art. 46b pkt 1-6 i 8-12 ustawy o zapobieganiu i zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi.

że obowiązek zakrywania ust i nosa został wprowadzony w celu ochrony obywateli przed zakażeniami koronawirusem w sytuacji styczności z osobami, które przechodzą chorobę COVID-19 bezobjawowo¹⁰. W tym czasie Światowa Organizacja Zdrowia w komunikatach publikowanych na stronie internetowej zalecała noszenie maseczek przez osoby z objawami zakażenia oraz osoby zdrowe, które sprawowały opiekę nad osobami chorymi na COVID-19. Jednak w różnych krajach rekomendacje dotyczące noszenia maseczek w czasie epidemii COVID-19 różniły się, szczególnie gdy były kierowane do osób zdrowych, natomiast pozostawały zgodne te zalecenia, które były kierowane do osób chorych na COVID-19 oraz do pracowników służby zdrowia¹¹.

Obowiązek zakrywania ust i nosa, za pomocą odzieży lub jej części, maski albo maseczki, został wprowadzony na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej na mocy paragrafu 18 rozporządzenia R. M. z dnia 10 kwietnia 2020 r. i stanowił nakaz bezwarunkowy. Został on zniesiony i zastąpiony nakazem warunkowym zawartym w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 19 czerwca 2020 r.¹² Przepisy tego rozporządzenia wprowadziły warunkowy obowiązek zakrywania ust i nosa, który związany został z zachowaniem odpowiedniej odległości od innej osoby w miejscach ogólnodostępnych, np. na drogach i placach, na terenie cmentarzy, parków, ogrodów botanicznych, plaż, a także na terenie nieruchomości wspólnych. Wymagana odległość od przebywających w tych miejscach osób została ustalona na co najmniej półtora metra. Zmieniony został również sposób zakrywania twarzy, a więc nie tylko za pomocą odzieży lub jej części, maski albo maseczki, ale również z wykorzystaniem przyłbicy albo kasku ochronnego, o którym mowa w art. 40 ust. 1 ustawy z dnia 20 czerwca 1997 r. – Prawo o ruchu drogowym¹³.

Przepisy regulujące obowiązek zakrywania ust i nosa podlegały wielu zmianom, natomiast nie zniosły samego nakazu, który nieprzerwanie obecny jest w porządku prawnym. Kolejne rozporządzenia wprowadzały nowe zmiany dotyczące zakresu realizacji tego obowiązku w związku z wystąpieniem stanu epidemii, m.in. rozszerzając katalog sytuacji, w których nie stosuje się nakazu zasłaniania ust i nosa, a także zmieniając sposób zakrywania twarzy, jednak

¹⁰ <https://www.gov.pl/web/koronawirus/zaslon-usta-i-nos> [dostęp: 3.08.2021].

¹¹ Zob. S. FENG, C. SHEN, N. XIA, W. SONG, M. FAN, B.J. COWLING, *Rational use of face masks in the COVID-19 pandemic*, <https://www.thelancet.com/action/showPdf?pii=S2213-2600%2820%2930134-X> [dostęp: 3.08.2021].

¹² Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 19 czerwca 2020 r. w sprawie ustanowienia określonych ograniczeń, nakazów i zakazów w związku z wystąpieniem stanu epidemii, Dz.U.2020, poz. 1066 ze zm. [dalej: rozporządzenie R. M. z dnia 19 czerwca 2020 r.].

¹³ § 19 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia R. M. z dnia 19 czerwca 2020 r.

przy utrzymaniu stałego dystansu społecznego, a więc zachowania odległości co najmniej półtora metra między osobami przebywającymi we wskazanych w rozporządzeniach miejscach¹⁴.

W aktualnym stanie prawnym¹⁵ obowiązek zakrywania ust i nosa regulowany jest rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 6 maja 2021 r. w sprawie ustanowienia określonych ograniczeń, nakazów i zakazów w związku z wystąpieniem stanu epidemii¹⁶. Przepisy rozporządzenia zostały znowelizowane rozporządzeniem z dnia 28 października 2021 r., które weszło w życie z dniem 31 października 2021 r.¹⁷ Nowelizacja rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 6 maja 2021 r. przedłużyła jego obowiązywanie do dnia 30 listopada 2021 r.¹⁸

Na podstawie obowiązujących przepisów, paragrafu 25 rozporządzenia R. M. z dnia 6 maja 2021 r., sposób zakrywania ust i nosa polega na stosowaniu jedynie maseczki w miejscach wskazanych w przepisach rozporządzenia z wyłączeniem miejsc na otwartym powietrzu¹⁹. Rozporządzenie zawiera listę sytuacji, w których nie obowiązuje nakaz zasłaniania ust i nosa. Nakazu powyższego nie stosuje się np. do osób biorących udział w określonych egzaminach, to znaczy osób zdających oraz innych osób uczestniczących w przeprowadzaniu m.in. egzaminu adwokackiego, radcowskiego, notarialnego, komorniczego, egzaminu dla osób ubiegających się o licencję doradcy restrukturyzacyjnego i egzaminów wstępnych na aplikację adwokacką, radcowską, notarialną i komorniczą, jeżeli w trakcie egzaminu odległość pomiędzy poszczególnymi osobami wynosi co najmniej półtora metra²⁰. Rozporządzenie precyzuje także przepisy związane z prowadzeniem w pociągu objętym obowiązkową rezerwacją miejsc działalności, która polega na przygotowaniu i podawaniu posiłków oraz napojów gościom siedzącym przy stołach lub gościom dokonującym własnego wyboru potraw z wystawionego menu, spożywanych na miejscu oraz działalności związanej z konsumpcją i podawaniem napojów. Klienci są zobowiązani zakryć usta i nos za pomocą maseczki do czasu zajęcia przez nich

¹⁴ Por. § 27 i § 28 ust. 2 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 9 października 2020 r. w sprawie ustanowienia określonych ograniczeń, nakazów i zakazów w związku z wystąpieniem stanu epidemii, Dz. U. 2020, poz. 1758 ze zm.

¹⁵ Stan prawny na dzień 4 listopada 2021 r.

¹⁶ Dz. U. 2021, poz. 861 ze zm. [dalej: rozporządzenie R. M. z dnia 6 maja 2021 r.].

¹⁷ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 28 października 2021 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie ustanowienia określonych ograniczeń, nakazów i zakazów w związku z wystąpieniem stanu epidemii, Dz. U. 2021, poz. 1967 [dalej: rozporządzenie R. M. z dnia 28 października 2021 r.].

¹⁸ § 1 pkt 1 rozporządzenia R. M. z dnia 28 października 2021 r.

¹⁹ § 25 ust. 1 i 2 rozporządzenia R. M. z dnia 6 maja 2021 r.

²⁰ Tamże § 25 ust. 4 pkt 16.

miejsc, w których będą spożywali posiłki lub napoje. Obowiązek korzystania z maseczek dotyczy także obsługi²¹.

2. EGZEKWOWANIE OBOWIĄZKU ZAKRYWANIA UST I NOSA W ZWIĄZKU Z WYSTĄPIENIEM STANU EPIDEMII

Od czasu wprowadzenia obostrzeń epidemicznych w drodze przepisów rozporządzenia R. M. z dnia 10 kwietnia 2020 r. w sprawie ustanowienia określonych ograniczeń, nakazów i zakazów w związku z wystąpieniem stanu epidemii oraz na podstawie przepisów kolejnych rozporządzeń sposobem egzekwowania nakazu zakrywania ust i nosa było pociągnięcie obywatela do odpowiedzialności za wykroczenie z art. 54 k.w. lub art. 116 § 1 k.w. Sprawy wykroczeniowe często kończyły się nałożeniem grzywny w drodze mandatu karnego²², jednak w sytuacji odstąpienia od trybu mandatowego lub odmowy przyjęcia mandatu karnego do sądów kierowano wnioski o ukaranie, a większość spraw rozpatrywana była w postępowaniu nakazowym²³.

Należy przy tym zauważyć, że w okresie od dnia 31 marca do 15 maja 2020 r. orzekanie w sprawach o wykroczenia zostało zawieszona. Nowelizacja²⁴ ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych²⁵ wprowadziła art. 15 z.zs, na mocy którego w okresie stanu zagrożenia epidemicznego lub stanu epidemii ogłoszonego z powodu COVID bieg terminów procesowych i sądowych w postępowaniach w sprawach o wykroczenia nie rozpoczynał się,

²¹ § 9 ust. 15 pkt 3 rozporządzenia R. M. z dnia 6 maja 2021 r.

²² Zob. Odpowiedź Podsekretarza Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości Marcina Romanowskiego na interpelację nr 17913 w sprawie poselskiego projektu ustawy zakładającego odebranie obywatelom możliwości odmowy przyjęcia mandatu, załącznik nr 2 dane Komendy Głównej Policji – mandaty, <https://www.sejm.gov.pl/Sejm9.nsf/InterpelacjaTresc.xsp?key=BYQDJU> [dostęp: 4.11.2021].

²³ Zob. wyroki: SR w Olsztynie z 5.06.2020 r., II W 1053/20, LEX nr 3206769; SR Gdańsk-Północ w Gdańsku z 13.05.2020 r., II W 846/20, LEX nr 3130498; SR Gdańsk-Północ w Gdańsku z 10.07.2020 r., II W 1101/20, LEX nr 3130509; SR Gdańsk-Północ w Gdańsku z 20.07.2020 r., II W 1045/20, LEX nr 3130491; SR w Olsztynie z 11.08.2020 r., II W 1577/20, LEX nr 3206757.

²⁴ Ustawa z dnia 31 marca 2020 r. o zmianie ustawy o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych oraz niektórych innych ustaw, Dz. U. 2020, poz. 568 ze zm.

²⁵ Dz. U. 2020, poz. 374 ze zm. [dalej: ustawa o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19].

a rozpoczęty ulegał zawieszeniu na ten okres²⁶. Kolejna nowelizacja tej ustawy uchyliła art. 15 zzs i tym samym zakaz prowadzenia rozpraw i posiedzeń jawnych został zniesiony²⁷.

Egzekwowanie obowiązku zakrywania ust i nosa przy przyjęciu kwalifikacji prawnej czynu z art. 116 § 1 k.w. nie budziło większych zastrzeżeń. Przed 29 listopada 2020 r.²⁸ art. 116 § 1 k.w. dotyczył osób chorych lub podejrzanych o chorobę zakaźną i stanowił, że karze grzywny lub karze nagany podlega ten, kto jest chory, podejrzany o chorobę zakaźną, styka się z osobą chorą lub podejrzaną o chorobę lub jest nosicielem choroby zakaźnej lub podejrzany o nosicielstwo i nie przestrzega nakazów lub zakazów zawartych w przepisach o zapobieganiu tym chorobom lub o ich zwalczaniu albo nie przestrzega wskazań lub zarządzeń leczniczych wydanych na podstawie tych przepisów przez organy służby zdrowia²⁹. Wykroczenie z art. 116 § 1 k.w. polegało zatem na nieprzestrzeganiu obowiązków wynikających z przepisów ustawy o zapobieganiu i zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi. Natomiast wszelkie działania Policji, podejmowane na podstawie art. 54 k.w., budziły najwięcej wątpliwości prawnych i tym samym największe emocje w społeczeństwie, bowiem niestosowanie wbrew nakazowi osłony ust i nosa we wskazanych w rozporządzeniu miejscach w stanie epidemii karane było na podstawie art. 54 k.w. Pojawił się jednak problem czy tak przyjęta kwalifikacja prawna czynu była prawidłowa. Zgodnie bowiem z treścią art. 54 k.w. karze grzywny do 500 złotych albo karze nagany podlega ten, kto wykracza przeciwko wydanym z upoważnienia ustawy przepisom porządkowym o zachowaniu się w miejscach publicznych³⁰.

²⁶ Art. 15 zzs ust. 1 pkt 5 ustawy o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19 brzmiał: „W okresie stanu zagrożenia epidemicznego lub stanu epidemii ogłoszonego z powodu COVID bieg terminów procesowych i sądowych w: [...] 5) postępowaniach w sprawach o wykroczenia, [...] – nie rozpoczyna się, a rozpoczęty ulega zawieszeniu na ten okres”. Należy zwrócić uwagę, że przepis ten posługiwał się błędnym terminem COVID, jednak przychylna wykładnia przepisu spowodowała, że doszło do zawieszenia biegu terminów procesowych i sądowych. Termin COVID nie jest prawidłowym określeniem choroby wywołanej wirusem SARS-CoV-2, prawidłowa nazwa tej choroby, przyjęta w piśmiennictwie naukowym to COVID-19. Szerzej na temat mechanizmów powstawania chorób zakaźnych i użytej tam terminologii medycznej (naukowej) zob. J. DUSZYŃSKI, A. AFELT, A. OCHAB-MARCINEK, R. OWCUK, K. PYRĆ, M. ROSIŃSKA, A. RYCHARD, T. SMIATACZ, *Zrozumieć COVID-19. Opracowanie zespołu ds. COVID-19*, s. 11.

²⁷ Art. 68 ust. 7 ustawy z dnia 14 maja 2020 r. o zmianie niektórych ustaw w zakresie działań osłonowych w związku z rozprzestrzenieniem się wirusa SARS-CoV-2, Dz.U.2020, poz. 875.

²⁸ Przed dniem wejścia w życie ustawy z dnia 28 października 2020 r. o zmianie niektórych ustaw w związku z przeciwdziałaniem sytuacjom kryzysowym związanym z wystąpieniem COVID-19, Dz. U. 2020, poz. 2112 ze zm. nowelizującej art. 116 k.w.

²⁹ Dz. U. 2019, poz. 821, tj. ze zm.

³⁰ Art. 54 zamieszczony jest w rozdziale VIII *Kodeksu wykroczeń* zatytułowanym „Wykroczenia przeciwko porządkowi i spokojowi publicznemu”. Przez pojęcie porządku publicznego należy rozumieć

Art. 54 k.w. ma charakter blankietowy zupełny, co oznacza, że wszystkie elementy czynu zabronionego zostały określone w akcie normatywnym, do którego przepis ten odsyła. Przepis art. 54 k.w. nie zawiera właściwie znamion zabronionego zachowania, a więc nie zawiera treści ustanowionego zakazu lub nakazu, lecz jedynie zakreśla dość ogólne ramy kryminalizacji³¹ – wzbudzało to wątpliwości co do jego konstytucyjności w zakresie zgodności z art. 42 ust. 1 Konstytucji, w którym wyrażono zasadę *nullum crimen sine lege*³².

Trybunał Konstytucyjny, po zbadaniu powyższej kwestii, w wyroku z dnia 8 lipca 2003 r. uznał, że: „Art. 54 ustawy z dnia 20 maja 1971 r. – Kodeks wykroczeń (Dz.U. z 1971 r. Nr 12, poz. 114) w zakresie, w jakim przewiduje wymierzanie kary grzywny za naruszenie przepisów porządkowych, stanowiących przez organy stanowiące samorządu terytorialnego, jest zgodny z art. 42 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.”³³ W uzasadnieniu wyroku Trybunał Konstytucyjny wskazał, że odesłanie zawarte w przepisie art. 54 k.w. ma charakter dynamiczny, to oznacza, że przepisy skonkretyzowane w innych aktach prawnych mogą ulegać modyfikacjom, co tym samym modyfikuje zakres wyrażonego w przepisie zakazu. Co istotne Trybunał Konstytucyjny podkreślił także, że przepisy porządkowe, do których odsyła art. 54 k.w., muszą mieć charakter powszechnie obowiązujący, najczęściej będą to akty prawa miejscowego, ale również rozporządzenia wydawane przez

uporządkowany odpowiednimi przepisami, wolny od zakłóceń biegu życia zbiorowego. Natomiast jeśli chodzi o spokój publiczny, to oznacza on niezakłócony stan równowagi psychicznej nieokreślonej liczby osób, a wykroczenia przeciwko spokojowi publicznemu wywołują zakłócenia tego stanu. Zob. A. MAREK, A. MAREK-OSSOWSKA, *Prawo wykroczeń (materialne i procesowe)*, wyd. 8, Warszawa: C.H. Beck 2019, s. 122.

³¹ Zob. A. MICHALSKA-WARIAS, *Komentarz do art. 54 k.w.*, [w:] *Kodeks wykroczeń. Komentarz aktualizowany*, red. T. Bojarski, LEX 2021, teza 1; S. KRAJNIK, *Komentarz do art. 54 k.w.*, [w:] *Kodeks wykroczeń. Komentarz*, red. J. Lachowski, LEX 2021, teza 1.

³² Art. 42 ust. 1 Konstytucji RP brzmi: „Odpowiedzialności karnej podlega ten tylko, kto dopuścił się czynu zabronionego pod groźbą kary przez ustawę obowiązującą w czasie jego popełnienia. Zasada ta nie stoi na przeszkodzie ukarania za czyn, który w czasie jego popełnienia stanowił przestępstwo w myśl prawa międzynarodowego”. Dz. U. 1997, nr 78, poz. 483 ze zm. [dalej: Konstytucja RP]. Zasada *nullum crimen, nulla poena sine lege* sprawia, że rozporządzenie, jako akt prawny niższej rangi niż ustawa, nie może określać istoty czynu zabronionego. Jednak zarówno w doktrynie, jak i w orzecznictwie dopuszcza się jego dookreślenie w rozporządzeniu, ponieważ ustawodawca niejednokrotnie posługuje się niepełnym opisem czynu, a więc takim, który wymaga uzupełnienia. Stopień jego niekompletności może być tak daleko posunięty, że konieczne jest uwzględnienie nie konkretnego postanowienia, ale całego aktu normatywnego – wówczas mamy do czynienia z tzw. blankietem. Zob. T. DUKIET-NAGÓRSKA, *Rozdział III. Źródła prawa karnego, jego normy i ich wykładnia* [w:] *Prawo karne. Część ogólna, szczególna i wojskowa*, red. T. Dukiet-Nagórska, O. Sitarz, Warszawa: Wolters Kluwer 2020, s. 61.

³³ Wyrok TK z 8.07.2003 r., P 10/02, OTK-A 2003/6 poz. 62.

wskazane w Konstytucji centralne organy państwowe na zasadach określonych w art. 92 Konstytucji³⁴. Należy jednak zauważyć, że do zbadania, czy przepisy porządkowe, do których odsyła art. 54 k.w. zostały wydane przez właściwy organ, we właściwym trybie i odpowiednim zakresie oraz zgodnie z upoważnieniem ustawowym, uprawnione są sądy powszechne. Negatywne ustalenia w tym względzie oznaczają brak możliwości pociągnięcia do odpowiedzialności za wykroczenie z art. 54 k.w.³⁵

Art. 54 k.w. ma zastosowanie wyłącznie do naruszeń takich przepisów porządkowych, co do których wyraźnie zastrzeżono, że ich naruszenie podlega odpowiedzialności karnoadministracyjnej³⁶. W tym kontekście sygnalizowany był także problem z tzw. odesłaniem dorozumianym³⁷, nie wszystkie bowiem przepisy porządkowe zawierają wyraźne odesłanie do art. 54 k.w.³⁸ Na ten temat wypowiedział się także Sąd Najwyższy, który w uzasadnieniu wyroku z dnia 9 czerwca 2005 r. stwierdził:

Podzielić należy, wyrażone już w orzecznictwie Sądu Najwyższego, poglądy, że przy tworzeniu przepisów o charakterze porządkowym, mających wyjaśnić swą treścią dyspozycję przepisu o charakterze „blankietowym” zawierającego już konkretną sankcję (jak np. art. 54 k.w.), wystarczające byłoby ogólne odesłanie do odpowiedzialności przewidzianej w tym przepisie, jeśli tylko przewidywana kara grzywny miałyby być równa tej, którą ten przepis przewiduje³⁹.

Takiego typu odesłania do przepisów prawa wykroczeń w zakresie odpowiedzialności za naruszenie przepisów porządkowych nie formułowała wprost ustawa o zapobieganiu i zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi⁴⁰, co oznaczało, że stosowanie przepisu art. 54 k.w. należało wyinterpretować⁴¹.

³⁴ Uzasadnienie wyroku TK z 8.07.2003 r., P 10/02, teza 4. Istotą przepisów porządkowych jest ograniczanie wolności i praw, które zagwarantowane są w Konstytucji RP, co ma następować w szczególnie uzasadnionych sytuacjach. Zob. M. KARPIUK, *Przepisy porządkowe jako szczególny rodzaj prawa miejscowego*, „Studia Iuridica Lublinensia” 2015, nr 4, s. 22.

³⁵ Zob. wyrok SN z 9. 06. 2005 r., V KK 41/05, OSNKW 2005/9, poz. 83. Szerzej na temat problematyki bezpośredniego stosowania przepisów Konstytucji przez sądy zob. P. KARDAS, *Konstytucyjne podstawy rozstrzygnięcia kolizji obowiązków i konfliktu dóbr w czasie pandemii*, „Palestra” 2020, nr 6, s. 13.

³⁶ Uzasadnienie wyroku TK z 8.07.2003 r., P 10/02, teza 6.

³⁷ Zob. T. IWANEK, *Uchylenie zakazu przemieszczania się osób w związku ze stanem epidemii COVID-19 a odpowiedzialność karna za wykroczenie*, „Czasopismo Prawa Karnego i Nauk Penalnych” 2020, nr 2, s. 85.

³⁸ Por. W. JANKOWSKI, *Komentarz do art. 54 k.w.*, [w:] *Kodeks wykroczeń. Komentarz*, wyd. 2, red. T. Grzegorzczak, LEX 2013, teza 2 i 3.

³⁹ V KK 41/05, OSNKW 2005/9, poz. 83.

⁴⁰ Dz. U. 2019, poz. 1239, tekst jedn. ze zm.

⁴¹ Por. A. MICHALSKA-WARIAS, *Komentarz do art. 54 k.w.*, teza 3; T. IWANEK, *Uchylenie zakazu przemieszczania się osób w związku ze stanem epidemii COVID-19*, s. 85-86.

Wprowadzenie nakazu zakrywania ust i nosa w miejscach publicznych niewątpliwie stanowiło silną ingerencję w prawa i wolności obywatelskie. Zarówno w doktrynie jak i w orzecznictwie⁴² pojawiły się poglądy, że wprowadzenie powszechnego obowiązku zakrywania ust i nosa w drodze rozporządzeń nie mieściło się w zakresie upoważnienia ustawowego, a tym samym naruszało przepisy Konstytucji RP, w związku z tym nakaz ten nie mógł wypełniać blankietowej normy art. 54 k.w. Stanowisko to znalazło również odzwierciedlenie w orzecznictwie Sądu Najwyższego⁴³. W wyroku z dnia 5 maja 2021 r. (sygn. akt V KK 126/21) Sąd Najwyższy stwierdził, że niedopuszczalne jest ukaranie na podstawie art. 54 k.w. w związku z ograniczeniami w czasie epidemii COVID-19, ponieważ

Celem rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 10 kwietnia 2020 r. w sprawie ustanowienia określonych ograniczeń, nakazów i zakazów w związku z wystąpieniem stanu epidemii jest ochrona zdrowia, a nie zapewnienie porządku i ładu publicznego. [...] W razie naruszenia przepisów, które mają inny przedmiot ochrony aniżeli ład i porządek publiczny, nie jest możliwe wyczerpanie znamion wykroczenia z art. 54 k.w.⁴⁴

Podkreślić należy także, że zakres tego normatywnego obowiązku dotyczył sytuacji opisanej w art. 46b ustawy i odpowiadał stosowaniu środków profilaktycznych i zabiegów przez osoby chore i podejrzane o zachorowanie, a nie przez każdą osobę, niezależnie od oceny stanu jej zdrowia w związku z zagrożeniem epidemią koronawirusa. Wprowadzenie powszechnego obowiązku zakrywania ust i nosa nie miało zatem podstawy prawnej i w konsekwencji nakaz ten naruszał art. 92 ust. 1 Konstytucji RP w zw. z art. 31 ust. 3 Konstytucji RP, który stanowi, że:

Ograniczenia w zakresie korzystania z konstytucyjnych wolności i praw mogą być ustanawiane tylko w ustawie i tylko wtedy, gdy są konieczne w demokratycznym państwie dla jego bezpieczeństwa lub porządku publicznego, bądź dla ochrony środowiska, zdrowia i moralności publicznej, albo wolności i praw innych osób. Ograniczenia te nie mogą naruszać istoty wolności i praw.

⁴² Zob. postanowienia: SR w Siedlcach z 9.12.2020 r., IIW1221/20, LEX nr 3101386; SR w Siedlcach z 11.12.2020 r., IIW1264/20, LEX nr 3101387; SR w Nysie z 9.11.2020 r. II W981/20, LEX nr 3101489; SR w Bydgoszczy z 8.04.2021 r. IIIW365/21, LEX nr 3171188, SR w Olsztynie z 21.07.2020 r., IIW1005/20, LEX nr 3105905.

⁴³ Zob. m.in. wyroki Sądu Najwyższego: z 26.03.2021 r., II KK 40/21, LEX nr 3171165; z 16.03.2021 r., II KK 74/21, LEX nr 3147820; z 16.03.2021 r., II KK 64/21, LEX nr 3147759; z 8.04.2021 r., II KK 96/21, LEX nr 3220091.

⁴⁴ LEX nr 3245219.

W związku z powyższym pojawiły się postulaty o zainicjowanie działań legislacyjnych mających na celu usunięcie nakazu zakrywania ust i nosa wprowadzonego bez podstawy w ustawie lub skierowanie do Sejmu projektu ustawy, która pozwalałaby na wprowadzenie takiego ograniczenia⁴⁵.

Minister Zdrowia argumentował jednak, że zgodnie z art. 46b pkt 12 ustawy z dnia 5 grudnia 2008 r. o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi rozporządzenie regulujące nakaz zakrywania ust i nosa może w istocie określać sposób przemieszczania się i dotyczy także osób zdrowych lub takich, które nie mają świadomości czy nie są chore – tzw. osób bezobjawowych. Przez „sposób” natomiast należy rozumieć m.in. „określony tryb postępowania, formę wykonania czegoś, metodę zrobienia czegoś”. W związku z powyższym nakaz zakrywania ust i nosa mieści się w upoważnieniu ustawowym do wydania rozporządzenia regulującego ten obowiązek. Jednocześnie podkreślił, że ze względu na opinie wyrażające krytyczne stanowisko w tym zakresie została podjęta inicjatywa legislacyjna, której celem jest jednoznaczne określenie powszechnego obowiązku zakrywania ust i nosa⁴⁶.

W konsekwencji podjętych czynności legislacyjnych w dniu 28 października 2020 r. uchwalona została ustawa o zmianie niektórych ustaw w związku z przeciwdziałaniem sytuacjom kryzysowym związanym z wystąpieniem COVID-19⁴⁷. Art. 15 pkt 2 lit. c tej ustawy wprowadził zmianę art. 46b ustawy o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi, polegającą na dodaniu w tym artykule pkt 13. W aktualnym stanie prawnym art. 46b pkt 13 ma następujące brzmienie: „W rozporządzeniu, o którym mowa w art. 46a, można ustanowić [...] pkt 13) nakaz zakrywania ust i nosa, w określonych okolicznościach, miejscach i obiektach oraz na określonych obszarach, wraz ze sposobem realizacji tego nakazu”⁴⁸. Należy podkreślić, że art. 46b w pkt. 13 został sformułowany bardzo precyzyjnie, co pozwala na zamieszczenie w rozporządzeniu, o którym mowa w art. 46a, jedynie kwestii technicznych, zatem nieprzestrzeżenie nakazu zakrywania usta i nosa może być kwalifikowane jako wykroczenie, ponieważ ma pełne umocowanie w ustawie.

⁴⁵ Zob. pismo Rzecznika Praw Obywatelskich z dnia 20 maja 2020 r., znak: V.7018.275.2020.GH, <https://bip.brpo.gov.pl/sites/default/files/Do%20Premiera%20ws.%20noszenia%20maseczek%2021.05.2020.pdf> [dostęp: 10.08.2021].

⁴⁶ Zob. pismo Ministra Zdrowia z dnia 9 listopada 2020 r., znak: PRWL.0212.688.2020.MR, https://bip.brpo.gov.pl/sites/default/files/Odpowiedz_MZ_9.11.2020.pdf [dostęp: 10.08.2021].

⁴⁷ Dz. U. 2020, poz. 2112 ze zm. [dalej: ustawa o zmianie niektórych ustaw w związku z przeciwdziałaniem sytuacjom kryzysowym związanym z wystąpieniem COVID-19].

⁴⁸ Dz. U. 2020, poz. 1845, tj. ze zm.

Ustawodawca, nadając nowe brzmienie art. 46b ustawy o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi, nie dokonał jednak zmiany przepisu art. 48a tej ustawy, który reguluje materię kar pieniężnych za niestosowanie się do ustanowionych w stanie zagrożenia epidemicznego lub stanie epidemii nakazów, zakazów lub ograniczeń. Brak wskazania art. 46b pkt 13 w przepisach normujących wymierzanie kar pieniężnych powoduje, że w aktualnym stanie prawnym nie jest możliwe w drodze decyzji administracyjnej wymierzenie kary za nieprzestrzeżenie nakazu zakrywania ust i nosa⁴⁹. Natomiast art. 15 ustawy z dnia 28 października 2020 r. o zmianie niektórych ustaw w związku z przeciwdziałaniem sytuacjom kryzysowym związanym z wystąpieniem COVID-19 dodał do przepisów ustawy o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi art. 54a w następującym brzmieniu:

W stanie zagrożenia epidemicznego lub stanie epidemii uprawnienie do nakładania grzywien w drodze mandatu karnego za wykroczenia, o których mowa w art. 116 ustawy z dnia 20 maja 1971 r. – Kodeks wykroczeń (Dz. U. z 2019 r. poz. 821, z późn. zm.) przysługuje funkcjonariuszom organów, którzy na mocy przepisów odrębnych są uprawnieni do nakładania grzywien w postępowaniu mandatowym.

W obowiązującym stanie prawnym przepisy ustawy o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi zawierają więc wyraźną klauzulę, która przewiduje, że za naruszenie określonych w tej ustawie zakazów, nakazów, ograniczeń lub obowiązków przewidziana jest kara grzywny, wymierzana w trybie i na zasadach określonych w prawie wykroczeń.

Ustawa z dnia 28 października 2020 r. o zmianie niektórych ustaw w związku z przeciwdziałaniem sytuacjom kryzysowym związanym z wystąpieniem COVID-19 zmieniła także brzmienie art. 116 k.w. W treści przepisu §1⁵⁰ niejasne określenie „zarządzeń leczniczych wydanych na podstawie tych przepisów przez organy służby zdrowia” zostało zastąpione doprecyzowanym pojęciem „decyzji wydanych na podstawie” przepisów o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi. Treść art. 116 § 1 k.w. w aktualnym brzmieniu należy przyjąć z aprobatą, szczególnie w aspekcie oczekiwań dokładnego formułowania przepisów, które nakładają sankcje karne.

⁴⁹ Por. S. TROCIUK, *Rozdział III Wolność osobista człowieka*, [w:] *Prawa i wolności w stanie epidemii*, Warszawa: Wolters Kluwer 2021, s. 50.

⁵⁰ Zmianę §1 art. 116 k.w. wprowadzono w art. 1 pkt 1 ustawy o zmianie niektórych ustaw w związku z przeciwdziałaniem sytuacjom kryzysowym związanym z wystąpieniem COVID-19.

Art. 116 k.w. został znowelizowany także przez dodanie § 1a w następującym brzmieniu: „Kto nie przestrzega zakazów, nakazów, ograniczeń lub obowiązków określonych w przepisach o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi, podlega karze grzywny albo karze nagany”⁵¹. Przepis § 1a dotyczy zatem każdego, kto nie przestrzega obostrzeń epidemicznych, określonych w przepisach ustawy o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi, w przeciwieństwie do § 1, który dotyczy osób chorych lub podejrzanych o chorobę zakaźną. Przepis § 1a nie uwzględnia więc przesłanki wiedzy lub podejrzenia choroby, nie uzależnia możliwości pociągnięcia do odpowiedzialności za wykroczenie od przesłanki chorobowej. Art. 116 § 1a k.w. nie wymaga także, by przepis porządkowy został wydany w oparciu o ustawę o zachowaniu się w miejscach publicznych, tak jak to wynika z treści przepisu art. 54 k.w., tylko bezpośrednio odwołuje się do przepisów epidemiologicznych.

Jednocześnie z nowelizacją przepisu art. 116 k.w. tą samą nowelą został zmieniony art. 96 Kodeksu postępowania w sprawach o wykroczenia⁵² przez dodanie § 1bd i § 1be⁵³. Art. 96 § 1bd k.p.w. stanowi: „W postępowaniu mandatowym, w sprawach, o których mowa w art. 116 § 1 Kodeksu wykroczeń, można nałożyć grzywnę w wysokości do 1000 zł”. Art. 96 § 1bd podwyższa zatem maksymalną wysokość mandatu za naruszenie art. 116 § 1 k.w. z kwoty 500 zł do 1000 zł, jest to maksymalna wysokość grzywny, jaka może być aktualnie nałożona mandatem karnym za niestosowanie się do nakazu zakrywania ust i nosa⁵⁴. Jednak należy podkreślić, że w postępowaniu sądowym wszczętym na skutek wniesienia wniosku o ukaranie sprawcy, który odmówił przyjęcia mandatu, sąd uznając winę sprawcy może orzec karę grzywny w wysokości nawet 5000 złotych zgodnie z art. 24 § 1 k.w. Art. 96 § 1be określa natomiast przeznaczenie środków pochodzących z grzywien nakładanych w trybie postępowania mandatowego za wykroczenia z art. 116 § 1 k.w. i ma następujące brzmienie: „Środki pochodzące z grzywien, o których mowa

⁵¹ Zmianę wprowadzono w art. 1 pkt 2 ustawy o zmianie niektórych ustaw w związku z przeciwdziałaniem sytuacjom kryzysowym związanym z wystąpieniem COVID-19.

⁵² Ustawa z dnia 24 sierpnia 2001 r. – *Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia*, tj. Dz. U. 2021, poz. 457 ze zm., [dalej: k.p.w.].

⁵³ Zmianę wprowadzono w art. 9 ustawy o zmianie niektórych ustaw w związku z przeciwdziałaniem sytuacjom kryzysowym związanym z wystąpieniem COVID-19.

⁵⁴ Art. 96 k.p.w. określa maksymalną wysokość grzywny nakładaną w drodze mandatu karnego. Ograniczenie wysokości grzywny stanowi pierwsze z kryteriów sięgania po postępowanie mandatowe. Por. K. DĄBKIEWICZ, *Komentarz do art. 96 k.p.w.*, [w:] *Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia. Komentarz*, wyd. 2, LEX 2017, teza 2.

w § 1bd, są przekazywane, w terminie 30 dni od dnia ich wpływu, na rachunek bankowy Narodowego Funduszu Zdrowia, który przeznaczają je na finansowanie świadczeń opieki zdrowotnej”.

WNIOSKI

Obowiązkiem władz publicznych, wynikającym z art. 68 ust. 4 Konstytucji RP, jest podejmowanie działań w kierunku zwalczania chorób zakaźnych. Zgodnie z art. 68 ust. 1 Konstytucji RP każdy ma prawo do ochrony zdrowia. Ochrona taka zapewniana jest przez władze państwowe, na których spoczywa obowiązek wprowadzania regulacji dostosowanych do aktualnej sytuacji. Należy podkreślić, że władze publiczne mają obowiązek ochrony zdrowia nie tylko w wymiarze indywidualnym, ale także ogólnospołecznym. W tym aspekcie zwalczanie chorób zakaźnych polega na zapewnieniu opieki zdrowotnej osobom chorym i podejrzany o chorobę zakaźną, ale także zapobieganie dalszemu rozprzestrzenianiu się zakażenia w celu ochrony wszystkich członków społeczności. Realizacja obowiązków państwa w takim zakresie prowadzi nierzadko do kolizji interesów zbiorowych z interesami indywidualnymi – z prawami i wolnościami jednostki. Ograniczenia praw lub wolności jednostek, również w stanie epidemii, muszą spełniać wymagania, które wynikają z art. 31 ust. 3 Konstytucji RP, co oznacza że muszą być konieczne oraz wprowadzone w drodze ustawy.

Celem wprowadzenia przez władze państwowe obostrzeń epidemicznych w drodze odpowiednich działań legislacyjnych bez wątpienia jest zwalczanie i zapobieganie epidemii koronawirusa, a więc ochrona zdrowia zarówno w wymiarze indywidualnym, jak i ogólnospołecznym. Należy zwrócić uwagę, że do tej pory w najnowszej historii Polski nie wystąpiło tak poważne zagrożenie epidemiczne, dlatego system prawny nie był odpowiednio dostosowany do wprowadzenia środków służących efektywnemu zwalczaniu epidemii. Restrykcje epidemiczne zostały wdrożone i egzekwowane na podstawie obowiązujących procedur, często nieodpowiadających w sposób precyzyjny dynamicznie zmieniającej się sytuacji epidemicznej. Zarówno w doktrynie, jak i w orzecznictwie zwracano uwagę, że wprowadzenie powszechnego obowiązku zakrywania ust i nosa w ogłoszonym stanie epidemii nie znajdowało początkowo oparcia w przepisach ustawy o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi. Pozytywnie należy ocenić natomiast fakt, że ustawodawca dostrzegł zgłaszany problem i w dniu 28 października 2020 r. Sejm

uchwalił ustawę o zmianie niektórych ustaw w związku z przeciwdziałaniem sytuacjom kryzysowym związanym z wystąpieniem COVID-19.

Przyjęta nowela zmieniała przepisy ustawy o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi i ustanowiła właściwą podstawę do wprowadzenia nakazu zasłaniania ust i nosa w formie rozporządzenia, a także wprowadziła odpowiednie odwołanie do przepisów prawa wykroczeń w zakresie odpowiedzialności za nieprzestrzeganie obostrzeń epidemicznych. Ponadto nowelizacja przepisów Kodeksu wykroczeń umożliwiła pociągnięcie do odpowiedzialności za nieprzestrzeganie obostrzeń epidemicznych każdą osobę, a więc niezależnie od zaistnienia przesłanki chorobowej. Zmiana nowelą art. 116 k.w. jest więc krokiem w dobrą stronę, który może prowadzić do rozwiązania problemu egzekwowania obowiązków epidemicznych w sposób kompleksowy. Z pewnością wprowadzone zmiany można uznać za wystarczające, by skutecznie egzekwować powszechny nakaz zasłaniania ust i nosa na podstawie przepisów prawa wykroczeń.

PIŚMIENNICTWO

- DĄBKIEWICZ Krzysztof: *Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia. Komentarz*, wyd. 2, LEX 2017.
- DUKIET-NAGÓRSKA Teresa: *Rozdział III. Źródła prawa karnego, jego normy i ich wykładnia*, [w:] *Prawo karne. Część ogólna, szczególna i wojskowa*, red. Teresa Dukiet-Nagórska, Olga Sitarz, Warszawa: Wolters Kluwer 2020, s. 53-79.
- DUSZYŃSKI Jerzy, AFELT Aneta, OCHAB-MARCINEK Anna, OWCUK Radosław, PYRĆ Krzysztof, ROSIŃSKA Magdalena, RYCHARD Andrzej, SMIATACZ Tomasz: *Zrozumieć COVID-19. Opracowanie zespołu ds. COVID-19 przy Prezesie Polskiej Akademii Nauk*, Polska Akademia Nauk 2020, https://informacje.pan.pl/images.2020/opracowanie-covid1914092020/ZrozumiecCovid19_opracowanie_PAN.pdf [dostęp: 3.08.2021].
- FENG Shuo, SHEN Chen, XIA Nan, SONG Wei, FAN Mengzhen, COWLIN Benjamin: *Rational use of face masks in the COVID-19 pandemic*, <https://www.thelancet.com/action/showPdf?pii=S22132600%2820%2930134-X> [dostęp: 3.08.2021].
- IWANEK Tomasz: *Uchylenie zakazu przemieszczania się osób w związku ze stanem epidemii COVID-19 a odpowiedzialność karna za wykroczenie*, „Czasopismo Prawa Karnego i Nauk Penalnych” 2020, nr 2, s. 69-96.
- JANKOWSKI Wojciech: *Komentarz do art. 54 k.w.*, [w:] *Kodeks wykroczeń. Komentarz*, wyd. 2, red. Tomasz Grzegorzcyk, LEX 2013.
- KARDAS Piotr: *Konstytucyjne podstawy rozstrzygnięcia kolizji obowiązków i konfliktu dóbr w czasie pandemii*, „Palestra” 2020, nr 6, s. 5-28.
- KARPIUK Mirosław: *Przepisy porządkowe jako szczególny rodzaj prawa miejscowego*, „Studia Iuridica Lublinensia” 2015, nr 4, s. 21-34.

- KRAJNIK Szymon: *Komentarz do art. 54 k.w.*, [w:] *Kodeks wykroczeń. Komentarz*, red. Jerzy Lachowski, LEX 2021.
- MAREK Andrzej, MAREK-OSSOWSKA Aleksandra: *Prawo wykroczeń (materialne i procesowe)*, Warszawa: C.H. Beck 2019.
- MICHALSKA-WARIAS Aneta: *Komentarz do art. 54 k.w.*, [w:] *Kodeks wykroczeń. Komentarz aktualizowany*, red. Tadeusz Bojarski, LEX 2021.
- TROCIUK Stanisław: *Prawa i wolności w stanie epidemii*, Warszawa: Wolters Kluwer 2021.
- WILIŃSKI Paweł: *Rozdział I*, [w:] *Polski proces karny*, red. Paweł Wiliński, Warszawa: Wolters Kluwer 2020, s. 23-80.

EGZEKOWANIE OBOWIĄZKU ZAKRYWANIA UST I NOSA
W ZWIĄZKU Z PRZECIWDZIAŁANIEM EPIDEMII KORONAWIRUSA
NA PODSTAWIE PRZEPISÓW KODEKSU WYKROCZEŃ

Streszczenie

Epidemia wirusa Sars-CoV-2 i związane z nią zagrożenia skłoniły do rozważań nad odpowiedzialnością karną osoby, która nie przestrzega obostrzeń epidemicznych, w szczególności nakazu zakrywania ust i nosa w przestrzeni publicznej. Mając na uwadze szczególne znaczenie prawa wykroczeń w aspekcie ochrony zdrowia publicznego, a także ochrony porządku i spokoju w miejscach publicznych w artykule poruszono kwestię egzekwowania nakazu zakrywania ust i nosa w miejscach publicznych i prowadzenia w tym przedmiocie postępowań w sprawach o wykroczenia przy przyjęciu kwalifikacji prawnej czynu z art. 54 k.w. i art. 116 k.w. Celem artykułu jest analiza czy powszechny nakaz zakrywania ust i nosa został ustanowiony przez właściwy organ, we właściwym trybie i odpowiednim zakresie oraz zgodnie z upoważnieniem ustawowym i czy od początku mógł być egzekwowany w oparciu o przepisy art. 54 k.w. i art. 116 k.w., a także jak kształtuje się aktualny stan prawny w tym zakresie.

Słowa kluczowe: COVID-19; zdrowie publiczne; art. 54 Kodeksu wykroczeń; art. 116 Kodeksu wykroczeń; ustawa o zapobieganiu i zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi.